

FISKERLIV I THY.

To beretninger på Vorupørdialekt. I.

Ved bibliotekar, cand. mag. NIELS ÅGE NIELSEN, Århus.

NEDENSTÅENDE to beretninger om fiskerlivet i Thy er fremkommet på helt forskellig måde. Den første kortere skildring nedtegnede jeg i august 1947 i Lyngby (Hvidbjerg v. Å sogn) efter en derboende fisker *Ingvar Andersen*, som var født i 1900 i Vorupør. Kort tid efter gennemgik jeg teksten med fisker *Svend Andersen*, der havde boet i Vorupør siden fødslen (1918). Det viste sig herved, at Ingvar Andersens sprog var mere påvirket af det sydligere mål end først antaget. En Række rettelser blev da foreslået af Svend Andersen, og de er oftest gennemført her, således at den første beretning er holdt i den yngre generations sprog. (I nogle få tilfælde, hvor hans ændringer kun syntes at være betinget af, at han var yngre end Ingvar Andersen, er de sammen med initialerne SA opført bagefter den oprindelige text).

Optegnelserne var oprindeligt i den fintmærkende Danias lydskrift. Her er de både af hensyn til trykningen og læserne omskrevet til en betydeligt simplere lydskrift. Hovedpunkterne i denne er flg.: Tegnet . efter en lyd angiver, at denne er lang: tij.m = time, gra.tis = gratis, wa.r = værre, ræw.l = revle, kâm. = komme. Med tegnet' menes der, at den foregående lyd har stød: land' = land, wând' = vand, end' = ind, he.'l = el, strå.'nd = strand; kortere er selvlyden med stød i: ny'h = ny, tri'h = tre, hvor det ved et såkaldt klusilspring fremkomne h kan udtales lidt skiftende (i Jens Roligheds lydskrift "eh", Aarbogen 1951, 204-215); såkaldt vestjysk stød forekommer på kort selvlyd i tilfælde som æ'ter = efter, klå'k = klokke (dette stød optræder foran tidligere pp, tt, kk). Med ö menes den åbne ø-lyd, som rigssproget har den f.eks. i sønner (overfor den lukkede ø-lyd i synder). De svagt j-agtige n- og l-lyde er skrevet nd og ld: wând' = vand, håld. = holde.

Den anden længere beretning er i sommeren 1948 indtalt på grammofonplader af Vorupørs ældste nulevende fisker, *Thomas Nielsen*, kaldet *Præstgaard*, f. 1864. Optagelsen lededes af lektor i dialektologi ved Københavns universitet, mag. art *Poul Andersen*, desuden medvirkede flere andre. Thomas Nielsen kendte jeg fra optegnelsen i byen i 1947. Han var en del tunghør og vanskelig at udspørge, men han skilte sig meget fint fra de små, afrundede foredrag under pladeoptagelsen. Pladerne er ikke tidligere blevet aflæst, og de vil her blive gengivet i samme lydskrift som Ingvar Andersens redegørelse.

I. 1. Åm' å lænd. når æ haw' ær gal'. - De æ eng.en så.'g po æ haw' i lø.'s wând', åse åm de blæser nöj. åp, te æ haw' blywer gal'. De æ wa.r, når wi komer end' te æ ræw.l å ska öw'er æ ræw.l, sæ.rli nå.'r de ær mæ en ro.'bow'd, få dæn ka.d næm' fyld. mæ wand'. Når wi ska så öw'er æ ræw.l, så ska wi ha hænd' æ ru.'r. Når wi ska så te.' å håld. end', så ska wi si'h wås gåt fo.r, te wi ka fo.' æ jaw.n. Dæ komer gja.r tri'h stow.e wând. hæler brö.'d, så hålder wi ås end' ibå.'g æter dæm, end' te æ ståk (SA: ståk). Så ska wi jo si'h wås gåt fo.r ijæn, får fo.'r wi et æn år'li jaw.n, så ær en ro.'bow'd snå.'r fyldt mæ wând', hwes et wi ror gåt te, te dæn föl.er æ wând' po.' æ

strå.'nd. Hwes æ haw' blywer så gal', te dær komer tri'h balo.'ner åp, så ær.d umukli å lænd. mæ æn ro.'bowd. Så sænder æ singna.'lmand' buj æter æ ræ.nengsdåmper. Dæn' le.'ger i Tyborön. Så i lø.'bed a en tij.m så komer æn, å dæn' tar æ fålk åmbo.r. De kâ.ster et waj.er nöj., mæn de ka wæ.r de ka kâm te.' å kâ.st nöj., når wi lær æ bow'd dryw po.' æ land' po æj.n ræ.neng. De kan lise gåt blyw. mæ æ bond. i wæj'r sãm ne.'r aj. De hår wi fa.r pröw.e. Wi blø tån åp jæn' gång' a æ ræ.nengs.dåmper. Wi blø tån åp (SA: æ) klå'k wa ni'h åm æfo.rme.de. Da dröw wå bow'd åse i land' mæ æ bond. i wæj'r møt' imeld. Ljøgby å Stje.nbjær, å dæn wa möj' haware.'re. Wi måt te.' å hå.' en ny'h bow'd. Så de ær et he.'l gra.tis å ro.' æ haw' fræ o.ben kyst, når wi ka et (SA: et ka) kâm. po.' æ land' (SA: i land') ijæn.

I. 2. Åm æ wenter når de knyj.ger, å wi ka et bru.g æ haw', så sej,er wi hjæm. å bender gå.'r; å de æ båd.de te hwa.'r å ku.rbasier, å så ka wi fo' æm po hwa sta.rels i æ ma.sk wi wel ha.' æm; nu.r bend.er æm ti'h tåm., å ajer bend.er æm ølde tåm., å dær ær ænkelt, dær bend.er æm töl' tåm.. Fræ föist å.' da tow wi bår ku.rbasier i'h æm; mæn for en hal' snes o.'r si.n, da å'pdawe wi te wi ku åse (SA: åse ku) ta pighwa.'r i'h æm, å dær.rfo.r ga wi wås te.' å bend. så.'r no gå.'r åm æ wenter. En gå.'r te.' å fång. ku.rbasier i'h, dæn beskryw.es sãm buws å how.mask å skåd' å åw.etæ.l å nej.ertæ.l. Æ buws de ær a ni'hgårn's; de ær en bestæmt sta.rels a twest. Så bro.ger wi en öw.ebond töl'gårn's (SA tilføjer: twest). En öw.ebond de æ blåt jæn' mask. Så komer æ how.mask, dæn ær a a'tenggårn's, å æ skåd' de ær de wi skyj.der æn te.' æ tæ.l mæ; de ær åse a'tenggårn's. Æ åw.etæ.l dæn ær a hund.er fæm' å trædwegårn's lij.n, å æ nej.ertæ.l dæn' ær a hund.er tyw.gårn's lij.n. Po æ åw.etæ.l dær æ.'r en flo.' for hwær å'ten skåd'. En flo.' ær en stök "kurk" po tow' en hal' tåm. lån,g' å tri'h kwart tåm. bre.'; å po æ nej.ertæ.l dæ hå.' wi en reng' fo hwæ.'r fjow.ten skåd'; æ reng' dæn' ær ti'h tåm. i tvæ.rmo.'l; de ær en swæ.rels wi kalder nomer ti'hx

I. 3. Når wi sæter så.'r no gå.'r i'h æ haw', så begynd.er wi föst mæ.' å sæt en dræ.'g te. Dæn' blywer slån te.' æ gå.'r mæ en bu.wlij.ni po tri'h faw'n å så blyw.er dær slån en då.ber te, hæler en flå.gböj. mæ en fo.reng (IA: stræng') po tyw. hæler fæm' åtyw. faw'n. En dræ.'g de ær en stök ja.'r (nu: jæ.'rn) po fæm.ten tåm. lång' mæ fij.r flæner po.', å en fö.reng de æ re.'b, å en då.ber de æ flo.' mæ en stå.g igjæmel, å en flå.gböj. æ lisedan, hæler åse en kuw.l mæ en stå.g po.' å så en flå.'g po æ åw.eræ.nd. Når wi fo så gi.'en fij.r gå.'r, så sæter wi en dræ.'g te ijæn mæ tri'h faw.n re.'b te hwæ.'r sij. a æ dræ.'g, å så.'n blywer wi we, te wi hå såt haltres gå.'r. Mæn når wi sæter tå.skgå.'r, så sæ'ter wi en dræ.'g få hwæ.'r gå.'r, å dær sæter wi en anker te we æ uderæ.nd, få sæ'ter wi blåt en dræ.'g dær, så ka æwæ.r, te æ gå.'r æ dröwen hæen, når wi komer u'hd ijæn å si.'er æ'ter æm. - Mæn nå.'r wi gi sild.går u'hd de æ po en a.jn må.d, fo di

dryw.er lø.'s i æ wånd'; fo sild' dæm fång.er wi åw.est i æ wånd', mæn tåsk dæm fång.er wi we æ haw.bond.. Når wi gi sild.går, dæm slår wi sam'el hwæ.'jæn', te wi hå gi'h(i)n tyw. hæler fæm' å tyw. gâ.'r, a dæ.r hå.' wi en blæ.s hæler koma.w; wi bruwer åse gaj., jæn' po hwæ.'r æ.nd å en pa stø'ker mö't po.'. A så dryw.er æ gâ.'r mæ.' æ stræm' æn.ten sønd'er hæle na.'r, å dæm le.'ger wi å paser po.' æ he.l næt. Så små.'r de blywer då.', så tå.'r wi æ gâ.'r, fo så gor dær næm'li et fle.r sild' i'h æ gâ.'r, så små.'r de æ då.'; mæn dæ.'rimu.d i æ tå.skgâ.'r dæ.r kan wi ta tåsk bode åm æ då.' å åm æ næt. - Flynd.erne.d di stå.'r åse we æ bond. lisem ku.rbasigâ.'r å tå.skgâ.'r. Dæ.r begynder wi åse föst mæ en dræ.'g å så en då.ber, å så sæ'ter wi ti'h ne.d i hwæ.'r lenk, å så en dræ.'g å en flå.gbøj. we æ ujeræ.nd. - Når æ ku.rbasigâ.'r ha staj'en en næt, så ska wi u'hd, så små.'r de æ då.' å tå.' æm i'h æ bow'd. Når så dær ær mane ku.rbasi, så æ.' di så u.r, te di æ trilt lisem en pöl.s, så mo wi te.' å ta æm i land' å re. æm åp, end.en wi ka fo æm såt ijæn; mæn ær' dær et ræt mane ku.rbasi, jæn' hæler tow' i hwæ.'r gâ.'r, så æ di næm. å re. po æ haw', fo så ær æ ku.rbasi læt fång.e. Så mo wi wæ.r para.'t mæ æ hæ.'g; når dær komer så. 'n en ænkelt ku.rbasi, så ka wi et løwt æn end' i æ gâ.'r, så ska wi hog. æn mæ æ hæ.'g i æ åw.ekant a æ wånd', å så re.er wi æ gâ.'r liså rask sãm wi tå.r æm end', så.'n wi ka gi æm u'hd mæ de sa.m ijæn; å de.' æ de sa.m, når wi sæ'ter æm æter pi.ghwa.'r. Ær dær mane pi.ghwa.'r, så tar wi åse dæm i land' å re.er æm åp, end.en wi sæter æm u'hd ijæn. Mæn dæ.r ska wi bro.g æ hæ.'g næsten æ he.l tih, fo dæ.r komer så tint en pi.ghwa.'r dær wæj.er öw'er en lij.spund, å så.'n en jæn' dæn' ska hå.' æ hæ.'g, så små.'r æn æ i'h æ åw.erkant a æ wånd', få dæn' ka næm' slå æ gâ.'r i stø'ker. Fo ham dær ho.ger æ hwa.'r, æ han we.' å peld

jæn' å.' æ gâ.'r, a dæ kom.er en stu.'er hwa.'r ne. i æ wånd', så ro.ber ham dær tår æ gâ.'r end': 'hæ.'g æn! fo de æen gu.'e jæn'!' - Tå.skgâ.'r de æ de sa.m, dæm re.er wi ald.ti po æ haw' lisem wi tår æm end', fo de æ møj' sta.r gâ.'r, dæm ka wit ta i land' så.'n hwæ.'r då.'; a de ær åse de sa.m mæ tåsk; ær.n let fång.e så gi'hr wi æn æ hæ.'g; men ær.n møj fång.e - trilt end' i æ gâ.'r - saa løw.ter vi æn end'. Sild' di ær jo så smo.', dæm løw.ter wi ald.ti end' i æ gâ.'r.

I. 4. Wi dår.er åse makerel' we' å tå.' æm po en kråg' der slæ.ber ibå.'g æter æ bow'd, a så.'n en då.'r dæn æ law.e a blyh, så.'n dæn ka søk en stø'k ne.' i æ wånd', å dæ.r ær tow' hæld tri'h kro.g po hwæ.'r då.'r. Te be.'d ka wi gât.tå.' en støk hwi.'h papi.'hr å sæt po.' æ kråg' så læ.ng te wi få fång.e jæn' makerel', så tå.'r wi dæn' å ski.rer no smo.' strem.ler a æ bug' po tow' tåm. læng' å en hal' tåm. bre.' a sæter æm po.' æ kro.g; hwæ.'r mand' hå.'r tri'h då.'rer, å æ.' dær man.e makerel', så hå.r en mand' nåk å gøj.r mæ.' å håld æ makerel' end'; så ka tri'h mand' ta åp te hund.e sne.s en då.' - Mæn nå.'r de komer i'h mæ ø.stenwend', så træker æ makerel' end' te æ land', sæ.rli hwis dær ær' no smo.' silding.er. Di gor end' te æ stå.'kbrenk, å æ makerel' ræn.er ibå.'g æ'ter æm; så ka wi tå.' æm mæ en sto.rwuj we' å stå.' po æ land' mæ dæn e.n æ.nd å ro u'hd mæ en pram' mæ æ wuj i en ro.ndkre.'s å kom te.' æ land' mæ dæn æ.jen æ.nd; fo wi ka jo si'h æ makerel' di spreng.er öw'er æ wånd'. Æ makerel' di stå.'r å æ.der a dæm smo.' sild'; så træker wi æ wuj po.' æland', å dæ.r ka wi træ.f å fo hund.e sne.s i jæn' sæt; de æ jo næm.er end å tå.' æm mæ kråg'.

Fortsættes i næste årbog.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1955, side 426-432)